

SZOCIÁLIS ÉS GYERMEKVÉDELMI FŐIGAZGATÓSÁG

A MEGOLDÁSKERESÉS CSALÁDKÖZPONTÚ MÓDSZEREI A GYERMEKJÓLÉTI ALAPELLÁTÁSBAN

A MEGOLDÁSKERESÉS CSALÁDKÖZPONTÚ MÓDSZEREI A GYERMEKJÓLÉTI ALAPELLÁTÁSBAN

OKTATÓI SEGÉDANYAG

Szerző

Cs. Ferenczi Szilvia

Dr. Csákvári Judit

Katona Dóra

A szöveggondozásban közreműködött

Rutkai Balázs

Seres Ildikó

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 Szociális humán erőforrás fejlesztése kiemelt projekt

Az EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A kiadvány a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 számú

Szociális humán erőforrás fejlesztése című kiemelt projekt

keretében készült

Kiadja Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Telefon: +36 1 769 1704

www.szgyf.gov.hu

Felelős kiadó Bátori Zsolt főigazgató

Budapest, 2017

Tartalom

Bevezetés 6
Első képzési nap 8
Bemutatkozás, a képzés indítása 8
1 A családokkal való munka 9
1.1 A saját család 9
1.2 A családokkal való munka motivációs háttere, előnyei, nehézségei 9
1.3 A segítő kapcsolat értelmezése a családokkal való munkában 10
Második képzési nap 11
1.4 A segítő szerepe és helye a családban 11
2 A családközpontú szemlélet 11
2.1 A családközpontúság mint ellátási filozófia. A családközpontú szemlélet és gyakorlat elterjedésének történeti háttere 11
2.2 Alapelvek a családközpontú szemléletben 12
Harmadik képzési nap 13
2.3 A családközpontú szemlélet és gyakorlat értékei, haszna 13
3 A családközpontú gyakorlat 14
3.1 A családközpontú szemlélet érvényesítése az esetkezelés során 14
Negyedik képzési nap 16
3.2 A családokkal való kapcsolat szakmai készségei 16
3.3 A családok bevonásának, a részvétel fokozásának szakmai készségei 17
4 Felhasznált irodalom 19
5 Forgatókönyv 22

Bevezetés

A 40 órás szakmai továbbképzés megtartásához az alábbi anyagok állnak rendelkezésre:

1. **Hallgatói tananyag:**
   - A képzési tartalmak elsajátítását támogató szakmai anyag a résztvevők és képzők számára.
   - A képzés témájához kapcsolódó elméleti ismereteket nyújtja.
   - Az adott fejezetben tanultak áttekintését segíti.
   - Az elsajátított ismereteket kérdések mentén is ellenőrizhetővé teszi.
   - Lehetőséget teremt egy-egy téma elmélyültebb tanulmányozására a felhasznált és ajánlott irodalom segítségével.

2. **Prezentáció:**
   - A képzés egyes elméleti és gyakorlati elemeinek bemutatását segítő diasorozatok. A prezentáció vetítése segíti a tanfolyam strukturálását, az időkeretek betartását.
   - Az oktatóknak szóló, a diák alatti jegyzetek a gördülékeny tanfolyamvezetést szolgálják.

3. **Oktatói segédanyag:**
   - A képzés megtartását támogató bővebb szakmai és módszertani háttéranyag.
   - A résztvevők felé támasztott követelmények megfogalmazása.
   - A számonkérés értékelési szempontjainak bemutatása.
   - Az egyes témákhoz tartozó diák kijelölése.
   - Része a forgatókönyv, mely a képzésfőbb tartalmi elemeit, szerkezetét, időkeretét, eszközeit foglalja össze.

4. **Handoutok, feladatlapok, mellékletek:**
   - A tanfolyamhoz szükséges mellékletek bemutatása.

Ez a dokumentum az Oktatói segédanyag.
A tanfolyam során nem az a cél, hogy a Hallgatói tananyagban található összes elméleti ismeretet elmondja az oktató. A cél az, hogy a felmerülő kérdések, gyakorlatok által az elméleti ismeretanyag azonnal összekacsolódjon a résztvevők mindennapi szakmai munkájával, és elgondolkodtassa őket.

A képzés megtartására való felkészüléshez javasolt lépések:
1. Olvassa át részletesen a képzés megtartásához rendelkezésre álló anyagokat, ismerje meg a képzés kontextusát, célját, tartalmát, lehetséges résztvevőit, időkereteit és a képzés megtartásához szükséges feltételeket.
2. Az Oktatói segédanyagot és a rendelkezésre álló prezentációt párhuzamosan, egymással összhangban érdemes átolvasni, megismerni. Olvassa el a diákon található jegyzeteket, egészítse ki saját gondolataival, tapasztalataival! Szükség esetén érdemes az anyagban hivatkozott szakirodalomból is célzottan tájékozódni.
3. A résztvevők maximális bevonása és a velük való hatékony kommunikáció céljából a képzés megtartása előtt olvassa át a Hallgatói tananyagot is. Ismerje meg, milyen információkhoz jutnak a témából a résztvevők!
4. A képzési feltételek és a forgatókönyv figyelembevételével készüljön fel a képzés megtartására.
5. Gondolja át előre és rögzítse a képzés során bemutatandó példákat.
6. Gondolja végig az időkereteket és a végzendő feladatokat! Fontos hogy mindenre maradjon és jusson idő! Könnyebb lesz ezt átgondolni, miután megismerte a résztvevőket (milyen szakterületről érkeztek, milyen végzettséggel, milyen tapasztalatokkal).
7. Gondolja át a gyakorlatokat! Biztosítsa a tárgyi feltételeket!
8. Gondolja át: a prezentáció vetítését hogyan teszi interaktívvá! Például, amikor már ismeri a résztvevők szakmai tapasztalatát, utalhat ezekre. Ismerve, hogy melyik résztvevő mely területről

érkezett, megkérdezheti, ott mit tapasztalt a téma kapcsán. Ügyeljen arra, hogy a ppt-k vetítése közben nem az a cél, hogy a Hallgatói tananyagot szóról szóra elmondja az oktató. A cél: struktúrát adni, figyelmet felhívni, elméleti ismeretek és gyakorlati tapasztalatok között koherenciát alkotni.

Javaslatok a képzés egyes elemeinek megvalósításához:
Elméleti előadás – fontos, hogy az előadások interaktív jellegűek legyenek, amelynek keretében az oktató folyamatosan visszacsatolást kér az elhangzottakkal kapcsolatosan a résztvevőktől (elsősorban a témához kapcsolódó munkatapasztalataikat illetően), illetve azokra reflektál.
Gyakorlat – a témák feldolgozására irányuló résztvevői gyakorlatok többféle formában (egyéni munka, páros gyakorlat, kiscsoportos feladat, nagycsoportos megbeszélés) a tapasztalati tanulást szolgálják.

Gyakorlati szempontok az oktatási napok hatékony lebonyolításához:
A képzésen résztvevő szakemberek a saját szakmaterületük szakértői, számos képzésen, tanfolyamon, műhelymunkán vettek már részt, várhatóan nagy elvárásokkal érkeznek a képzésre. Ezek közül a következő öt a legfontosabb:

- A résztvevő szakemberek elvárják, hogy azonnal használható tudást kapjanak, azaz a gyakorlatban alkalmazható információkat adjunk számukra. Tudni akarják, hogyan kapcsolódik az adott tanulási program vagy képzés az aktuális élethelyzetükhöz és munkafeladataikhoz, és hogy hogyan segíti őket a szakmai céljaik elérésében – azaz „mit tudnak ebből használni?”
    - Közvetítsük a résztvevők felé, hogy a gyakorlatok és az elméleti tananyag a résztvevők által alkalmazható lesz majd a valós helyzetekben.
- Elvárják, hogy tiszteljék és partnerként kezeljék őket. Nagyra értékelik, ha a képző tiszteletet mutat az egyén és a tanulási folyamat értékei iránt. Fontos számukra az, hogy a képző építsen a résztvevő szakemberek korábbi, a tanulás szempontjából meghatározó tapasztalataira.
- Elvárják, hogy aktívan részt vehessenek a tanulási folyamatban. A felnőttek kedvelik az aktív tanulást, a kiscsoportos feladatokat, és azokat, amelyek helyváltoztatással járnak. Az aktív részvétel elkötelezetté teszi a résztvevőt a tanulási folyamat iránt és nyitottabbá teszi új koncepciók befogadására.
- Elvárják, hogy a gyakorlatok után azonnali visszajelzéseket kapjanak. Az időben történt helyesbítő visszajelzés sikeres tanulást, a tartalom és a készségek jó elsajátítását eredményezi. A tapintatos visszajelzés segíti a résztvevőt hibáinak kijavításában, és megerősíti a helyes hozzáállást. A felnőtt tanulók a kedves, konstruktív kritikát szeretik. A helyesbítő visszajelzést minden esetben előzze meg egy elismerő, dicsérő visszajelzés.
- Elvárják, hogy a képzés támogató környezetben zajlódjon le.
    - Szólítsunk minden résztvevőt a nevén a képzés ideje alatt.
    - Hallgassuk meg minden résztvevő kérdését és véleményét.
    - Legyünk udvariasak és türelmesek.
    - Biztosítsuk a résztvevőket arról, hogy a hibázások a tanulás részét képezik.
    - Keressünk alkalmat arra, hogy mindenkit megerősítsünk.
    - Bátorítsuk a résztvevőket, hogy segítsék egymást a tanulás során.
- Gondoskodjunk arról, hogy a tanulási környezet a lehető legkényelmesebb legyen.

Első képzési nap

Bemutatkozás, a képzés indítása

45 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak

• **Bemutatkozás, tapasztalatok, motivációk, elvárások**
• A csoportvezető röviden bemutatkozik, majd megkéri a csoporttagokat, hogy röviden mutatkozzanak be, illetve osszák meg egymással motivációikat, tapasztalataikat, elvárásaikat. Szempontok:
  ○ név
  ○ foglalkozási terület
  ○ klienskör
  ○ feladatok
  ○ gyakorlati tapasztalatok
  ○ előzetes ismeretek
  ○ a témához kapcsolódó nézetek
  ○ a képzéssel kapcsolatos motivációk
  ○ a képzéssel kapcsolatos elvárások
• Névismétlő kört teszünk, mindenki elmondja azt a nevet, ahogyan szeretné, ha a csoportban szólítanák. A mellette ülő elmondja az előtte szóló nevét és a sajátját. A harmadik személy értelemszerűen az előző kettő és a saját nevét mondja, és így tovább.
• **Csoportszabályok**
• A csoport közösen rögzíti a működéshez szükséges legfőbb csoportszabályokat.
• **A képzés felépítése, a teljesítés feltételei**
• A projekt és a képzés felépítésének ismertetése.
• A teljesítés feltételeinek ismertetése.
  ○ záróteszt teljesítése
  ○ hiányzásra vonatkozó előírások (maximum az összes kontakt óraszám 10%-a)
	- Fontos a megadott időkeret tartása!
	- 20-25 fő esetén kb. egy perc jut mindenkire a bemutatkozás során.
	- A bemutatkozást gyors névtanulás zárja.
	- Öntapadós etikettek használhatók a név kitűzésére
	- Csoportszabályok:
	  ○ Titoktartás
	  ○ Kommunikáció: egyes szám első személy, tisztelet, ítélkezés-mentesség
	  ○ Részvétel: aktivitás, önkéntesség
	  ○ Időkeretek: a nap kezdése, zárása, szünetek
	  ○ Technikai kérdések: mobiltelefon-használat, stb.
	- Érdemes hangsúlyozni, hogy a csoportszabályok a közös munkát, tanulást segítik, a segítő kapcsolatokban gyakran használt szóbeli megállapodásnak számít.

45 perc előadás

1 A családokkal való munka

1.1 A saját család

SZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Kulturális szűrő	**Instrukciók az oktatónak**
A résztvevők a kulturális szűrő koncepciója alapján rátekintenek saját személyes és szakmai történetük szűrőire a családokkal való munka vonatkozásában.	Handout 1 Kulturális szűrő - A handout első oldalán mindenki egyénileg írja fel, mit gondol a családi értékekről, illetve hogy neveltetése során milyen értékeket valló családban nőtt fel. - A résztvevők egyénileg válaszoljanak az első, majd a második kérdésre. - Néhány résztvevő olvassa fel a magáénak vallott értékeket, és az első kérdésre adott válaszait! Ne értékeljék, csak hallgassák meg a válaszokat. - Utána nagycsoportban a második kérdésre adott válaszokat vitassák meg nagycsoportban, írja fel a flipchartra a fő jellemzőket. - Ismertesse az alábbiakat: Fontos tisztában lennünk saját családunkból, neveltetésünkből hozott értékeinkkel, illetve azzal, hogy ezek az értékek hogyan befolyásolják a felfogásunkat, döntéseinket és kapcsolatainkat, kommunikációnk személyes és szakmai aspektusait. Világnézetünk, tapasztalataink, kapcsolataink, gondolataink és válaszaink átszűrődnek saját kulturális szűrőnkön. A szűrőnk segít biztosítani azt a kontextust, amin keresztül értelmezzük tapasztatainkat. Hasznunkra van a világban való eligazodásban, de gátja lehet a munkánknak.
Az oktató a résztvevőkkel közösen elemezzen egy-két példát.	- Ezt követően a résztvevők 4-5 fős kiscsoportokban gyűjtsenek olyan példákat, melyekben szerintük a saját családi értékszemléletük, "kulturális szűrőjük" akadályozta és olyan példákat, amiben segítette szakmai munkájukat. - Mondja el, hogy nagyon fontos tisztában lenni azzal, hogy hogyan vélekedünk azoknak a családoknak az ismereteiről, döntéseiről, akikkel kapcsolatba kerülünk munkánk során. Csak azért, mert ők eltérő döntéseket hoznak attól, amilyeneket mi hoznánk, illetve a mienktől eltérő módon kommunikálnak, még nem jelenti azt, hogy hiányos a tudásuk, vagy a mi nézőpontunk az egyedüli helyes, csupán más háttérrel, kulturális szűrővel nézzük a világot.

45 perc előadás

1.2 A családokkal való munka motivációs háttere, előnyei, nehézségei

SZÜNET

45 perc előadás

1.2 A családokkal való munka motivációs háttere, előnyei, nehézségei (folytatás)

45perc gyakorlat

Gyakorlat	**Instrukciók az oktatónak**
Cél: Felismerni a családok közötti különbségek kapcsán azt, hogy a segítő szakember hogyan tudja munkáját az adott család sajátosságaihoz igazítani.	Handout 2 Családok közötti különbségek - A résztvevők alkossanak kiscsoportokat, és töltsék ki a táblázatot a handout első oldalán. - Nagycsoportban beszéljék meg az eredményeket. - Ha szükséges, vessék össze a második oldalon található példákkal.

EBÉDSZÜNET

45perc előadás

1.3 A segítő kapcsolat értelmezése a családokkal való munkában

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Szakmai önértékelés	**Instrukció az oktatóknak**
Szakmai önértékelés	- Handout 3 Szakmai önértékelő lap - A résztvevők egyénileg töltsék ki a kérdőívet. - Ezután egyénileg válaszolják meg a kérdőívet követő kérdést. - Nagycsoportban beszéljék meg, hogy milyen érzés volt kitölteni a kérdőívet, milyen gondolataik merültek fel a kérdőív állításai kapcsán, a kérdőívmennyiben segíti a szakmai munkájukkal kapcsolatos önreflexiót. - Vitassák meg a kérdőívet követő kérdésre adott lehetséges válaszokat, ötleteket. Melyek a leggyakrabban fejlesztendőként megjelölt területek? Vajon miért? Adjanak ötleteket egymásnak a fejlesztendő területekkel kapcsolatban.

SZÜNET

45 perc előadás
1.3 A segítő kapcsolat értelmezése a családokkal való munkában (folytatás)

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Egan Képzett segítő modellje	**Instrukció az oktatóknak**
Célja az Egan féle Képzett segítő modell megismerése és alkalmazásának gyakorlása	Handout 4 Egan Képzett segítő modellje - Ismételjék át a modell 3 szakaszát és azok céljait! (ld. handout 4. oldal) - Ossza ki a handoutot, és olvassa fel az esetet! - A résztvevők egyénileg válaszolják meg az 1. kérdést! - Nagycsoportban gyűjtsék össze a válaszokat. Beszéljék meg, hogy melyik a 3 legfontosabb készség. Mindenki indokolja döntését. Jussanak konszenzusra. - Kiscsoportokban válaszolják meg a 2. kérdést! - Vessék össze a kérdéseiket! Kérje meg a résztvevőket, hogy mindig magyarázzák el, milyen céllal tennék fel az adott kérdést! - A kiscsoportok folytassák a 4-6. feladatok megoldását. - A válaszokat beszéljék meg nagycsoportban. Szükség esetén vessék össze a handout 4. oldalán található információkkal.

A nap tanulságainak rövid összefoglalása

Gyakorlat	**Instrukciók az oktatónak**
A csoporttagok egyesével egy mondatban elmondják: hogyan érezték magukat, „mit visznek haza” a mai nap tartalmából, milyen érzésekkel távoznak.	- Ügyeljen arra, hogy mindenki megszólaljon, és mindenkinek azonos idő álljon rendelkezésére a véleményalkotáshoz! - Mondjon néhány mondatot, amely segít átvezetni a következő napra: például, miről lesz szó másnap.

Második képzési nap

A nap indítása, ráhangolódás

Gyakorlat Megérkezés	**Instrukciók az oktatónak**
Ki mit vár a mai naptól?	- Figyeljen arra, hogy mindenki szóhoz jusson! Egy emberre legfeljebb egy mondatnyi idő jut.

45 perc előadás

1.4 A segítő szerepe és helye a családban

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Problémamegoldás- és erősségalapú megközelítések	**Instrukció az oktatóknak**
A problémamegoldás-alapú és az erősségalapú szemlélet gyakorlati alkalmazásának különbségei	- Handout 5 Problémamegoldás- és erősségalapú megközelítések - A résztvevők alkossanak négy csoportot. - Ossza ki a handoutot, olvassa fel az esetet. - A résztvevők 4 kiscsoportban töltsék ki a handout kérdéseit: két csoport problémamegoldás-alapú (1. feladat), a másik kettő erősségalapú intervenciót (2. feladat) vázoljon fel a konkrét eset kapcsán. - A csoportok mutassák be a megoldásukat. - Nagycsoportban beszéljék meg a kétféle megközelítés különbségét, előnyeit, hátrányait, nehézségeit, a gyakorlati munkában való megvalósíthatóságát, annak mikéntjét.

SZÜNET

45 perc előadás

1.4 A segítő szerepe és helye a családban (folytatás)

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Kérdések és védőfaktorok	**Instrukció az oktatóknak**
A segítő kérdések erősségalapú megfogalmazása, a védőfaktorok azonosítása.	Handout 6 Kérdések és védőfaktorok - A résztvevők rendeződjenek 7 kiscsoportba. Mindegyik csoport kap egy-egy témát a handouton szereplők közül. Írjanak össze erősségalapú kérdéseket a témában, valamint a lehetséges védőfaktorokat a témához. - Nagycsoportban beszéljék át az egyes témákat. - A megbeszélés végén ossza ki a handoutot.

SZÜNET

90 perc előadás

2 A családközpontú szemlélet

2.1 A családközpontúság mint ellátási filozófia. A családközpontú szemlélet és gyakorlat elterjedésének történeti háttere

EBÉDSZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Mítoszok	**Instrukció az oktatóknak**
A családközpontú szolgáltatással kapcsolatos tévhitek eloszlatása. A résztvevők megvizsgálják, hogy saját munkájukban hogyan tudják a szemléletet alkalmazni.	Handout 7 Állítások a családközpontú szolgáltatással kapcsolatban - Ossza ki a handoutot első lapját! - A résztvevők egyénileg töltsék ki a handout első két oldalát (1-5. feladatok)! - Olvassa fel az első feladat pontjait, a résztvevők kézfeltartással jelezzék, ha igaznak érzik a kijelentést. - Nagycsoportban beszélgessenek a második oldal kérdései kapcsán. - Vegyék végig, hogy az első feladatban meghatározott mítoszokat milyen érvekkel lehet eloszlatni. - Ossza ki a handout második lapját, válaszaikat egészítsék ki a táblázatban szereplő javaslatokkal, ha szükséges.

45 perc előadás

2.2 Alapelvek a családközpontú szemléletben

SZÜNET

45 perc előadás

2.2 Alapelvek a családközpontú szemléletben (folytatás)

45 perc gyakorlat

Gyakorlat A családközpontú és a hagyományos szakmai gyakorlat összehasonlítása	**Instrukció az oktatóknak**
A családközpontú és a hagyományos szolgáltatás különbségei	Handout 8 A családközpontú és a hagyományos szakmai gyakorlat összehasonlítása - Ossza ki a handout első lapját. Mondja el, hogy a családközpontú és a hagyományos szakmai munka összehasonlítása a cél. - A résztvevők kiscsoportban gyűjtsék össze a családközpontú szakmai munka jellemzőit. - Nagycsoportban egyeztessék válaszaikat, szükség esetén egészítse ki a válaszokat a második lap táblázatából. - Ossza ki a handout második lapját.

A nap tanulságainak rövid összefoglalása

Gyakorlat	**Instrukciók az oktatónak**
A csoporttagok egyesével befejezik az alábbi befejezetlen mondatot: *A kedvenc gyakorlatom a mai napon az volt, amikor….*	- Ügyeljen arra, hogy mindenki megszólaljon és mindenkinek azonos idő álljon rendelkezésre a véleményalkotáshoz! - Figyeljen arra, hogy nagyon rövid idő jut egy emberre. - Mondjon néhány mondatot, amely segít átvezetni a következő napra: például miről lesz szó másnap.

Harmadik képzési nap

A nap indítása, ráhangolódás

Gyakorlat Megérkezés	**Instrukciók az oktatónak**
Ki mit vár a mai naptól?	- Figyeljen arra, hogy mindenki szóhoz jusson! Egy emberre legfeljebb egy mondatnyi idő jut.

45 perc előadás

2.3 A családközpontú szemlélet és gyakorlat értékei, haszna

30 perc gyakorlat

Gyakorlat Erősségek	**Instrukció az oktatóknak**
Cél, hogy a résztvevők empatikusan ráhangolódjanak a kliensek képességeinek feltérképezésére és arra, hogy ők esetleg ettől kényelmetlenül érezhetik magukat.	Handout 9 Erősségek - Ossza ki a handoutot. - A résztvevők egyénileg válaszolják meg az erősségeikre vonatkozó három kérdést. - Kérje meg a résztvevőket, hogy aki akarja, mondja el válaszait. - Beszéljék meg nagycsoportban, hogy milyen érzés volt ezt a feladatot megoldani? - Ismertesse az alábbiakat: A szocializációnk során megtanulunk arra fókuszálni, hogy mi az, ami nem megy, hiányzik, rossz, és így nehéz – de rendkívül fontos - nézőpontot váltani.

15 perc gyakorlat

Gyakorlat A családközpontú gyakorlat akadályai és elősegítői	**Instrukció az oktatóknak**
A családközpontú szakmai gyakorlatot akadályozó vagy támogató jellemzők megismerése	Handout 10 A családközpontú gyakorlat akadályai és elősegítői - Ossza ki a handoutot. - Ismertesse a feladatot. Kérje meg a résztvevőket, hogy közben gondolják végig saját szakmai gyakorlatukat, és koncentráljon azokra a jellemzőkre, amelyek elősegíthetik a családközpontúságot saját munkájuk során!

SZÜNET

45 perc előadás

2.3 A családközpontú szemlélet és gyakorlat értékei, haszna (folytatás)

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Védőfaktorok	**Instrukció az oktatóknak**
A családok lehetséges védőfaktorainak felismerése	Handout 11 Védőfaktorok - Ossza ki a handoutot. - A résztvevők egyénileg oldják meg a feladatot. - Egy önként jelentkező résztvevő ismertesse az esetet, melynek kapcsán megismerte a családot, mutassa be röviden a családot, és ismertesse a család erősségeit. - A többi résztvevő segítsen további erősségeket keresni. - Az idő függvényében beszéljenek meg további eseteket.

SZÜNET

45 perc előadás

3 A családközpontú gyakorlat

3.1 A családközpontú szemlélet érvényesítése az esetkezelés során

45 perc gyakorlat

Gyakorlat A családközpontú szakmai munka jellemzői	**Instrukció az oktatóknak**
A résztvevők saját szakmai gyakorlatának vizsgálata a családközpon-túság szempontjából	Handout 12 A családközpontú szakmai munka jellemzői - A résztvevők egyénileg töltsék ki a kérdőívet. - Nagycsoportban beszéljék át az összes pontot, vitassák meg, hogy jelenleg ki mennyire dolgozik az adott kérdés kapcsán családközpontú szemlélettel, ki kevésbé, melyik területen van lehetőség fejlődésre, milyen lehetőségek állnak rendelkezésre. - Beszéljék meg, hogy a résztvevők érzése szerint melyik a 3 legfontosabb kérdés a kérdőívből, és miért. Nincs jó vagy rossz válasz.

EBÉDSZÜNET

45 perc előadás

3.1 A családközpontú szemlélet érvényesítése az esetkezelés során

45 perc gyakorlat

Gyakorlat A családközpontú szolgáltatás felé	**Instrukció az oktatóknak**
A résztvevők tudatosítják magukban, hogy az ellátási rendszer szereplői (családok, szakemberek, intézmény) mit tehetnek a családközpontú szolgáltatás megvalósításáért	Handout 13 A családközpontú szolgáltatás felé - A résztvevők alakítsanak 3 csoportot, egy-egy csoport foglalkozik a család, a szakember, és az intézmény szerepével, lehetőségeivel. - A megadott témákhoz gyűjtsenek legalább egy ötletet a családközpontú szakmai munka mindennapi gyakorlatához. - Összegezzék és vitassák meg a válaszokat nagycsoportban.

SZÜNET

45 perc előadás

3.1 A családközpontú szemlélet érvényesítése az esetkezelés során

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Megfigyelés	**Instrukció az oktatóknak**
Esetmunka megfigyelése	Handout 14 Megfigyelés - Nézzék meg a videót, és a handout szempontjai szerint értékeljék a látottakat. - Nagycsoportban beszéljék meg a megfigyelteket, értékeljék a családközpontú szemlélet érvényesülését.

A nap tanulságainak rövid összefoglalása

Gyakorlat	**Instrukciók az oktatónak**
A csoporttagok egy mondatban egyesével elmondják: hogyan érezték magukat, „mit visznek haza” a mai nap tartalmából, milyen érzésekkel távoznak.	- Ügyeljen arra, hogy mindenki megszólaljon, és mindenkinek azonos idő álljon rendelkezésére a véleményalkotáshoz! - Mondjon néhány mondatot, amely segít átvezetni a következő napra: például, miről lesz szó másnap.

Negyedik képzési nap

A nap indítása, ráhangolódás

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Hogyan érezte magát az előző képzési nap után?	- Figyeljen arra, hogy mindenki szóhoz jusson! - Csak 1-1 gondolat rövid megfogalmazására van idő.

45 perc előadás

3.2 A családokkal való kapcsolat szakmai készségei

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Hatékony kommunikáció a családközpontú szolgáltatásban	**Instrukció az oktatóknak**
Cél: stratégiák bemutatása a családközpontú szolgáltatásban zajló hatékony kommunikációhoz	Handout 15 Hatékony kommunikáció a családközpontú szolgáltatásban - Ismételjék át a családközpontú szemlélet legfőbb alapelveit. - A résztvevők alkossanak 3 csoportot - A kiscsoportok post-itekre gyűjtsenek ötleteket, javaslatokat a családközpontú szolgáltatásban zajló hatékony kommunikációhoz - Írja fel a flipchartra a handout 4 fő kategóriáját, és ismertesse azokat a résztvevőkkel. - Ossza ki a handoutokat. - Nagycsoportos összegzés: A csoportok egymás után egyesével olvassák fel a post-itekre feljegyzett javaslatokat, és ragasszák fel a megfelelő kategóriához (ami már elhangzott, azt hagyják ki). A többi résztvevő jelezze, ha nem ért egyet a kategorizálással vagy magával a javaslattal, ez esetben vitassák meg a megoldást. - Az egyes javaslatokat jegyezzék fel a handout üres táblázatába.

SZÜNET

20 perc gyakorlat

Gyakorlat Figyelmi viselkedés – Válaszok	**Instrukció az oktatóknak**
Segítői válaszok értékelése a figyelmi viselkedés szempontjából.	Handout 16 Figyelmi viselkedés – válaszok - A gyakorlat első felében a résztvevők először egyénileg értékeljék a válaszmondatokat. - Nagycsoportban beszéljék át a helyes megoldásokat. - Az öt példamondatra gyűjtsenek egyéb figyelmi viselkedést jelző válaszokat.

25 perc gyakorlat

Gyakorlat Válasz-viselkedés	**Instrukció az oktatóknak**
- A válasz-viselkedés megfigyelésének és aktív kivitelezésének gyakorlása	Handout 17 Válasz-viselkedés Handout 17a Klienskártyák - A handouton 8 féle “kliens-szerepet” talál. Minden résztvevő kap egy kliens szerepet. - A résztvevők alkossanak háromfős csoportokat, úgy, hogy mindenkinek más kliens szerepe legyen. A szerepek a csoportban: kliens, segítő szakember, megfigyelő. Nagy csoportlétszám esetén 4 fős csoportok is lehetnek, ez esetben 2 megfigyelő lesz egy csoportban.

	- Három- vagy négyfős csoportokban dolgozva a résztvevők végigmennek a handout feladatain, majd szerepet cserélnek. - Minden résztvevő mindhárom szerepet kipróbálja. - A tapasztalatokat nagycsoportban beszéljék meg.

45 perc előadás

3.2 A családokkal való kapcsolat szakmai készségei (folytatás)

SZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Családi választás és döntés	**Instrukció az oktatóknak**
A gyakorlat célja a kívánt eredmény, az elvárások, igények pontos megfogalmazása, meghatározása, és ezekből akcióterv készítése. A családoknak sok esetben nagy kihívás közös családi célokat, eredményeket megfogalmazni saját maguk számára. Nagyban segíti ezt a folyamatot, ha pontosan meg tudják fogalmazni szükségleteiket, azt, hogy azok hogyan teljesülhetnek, és mi az elvárásaik fontossági sorrendje. Ezek alapján a résztvevők elkezdhetnek egy olyan akciótervet felépíteni, amely segíti a szükségletek, elvárások teljesülését, a kívánt eredmények elérését.	Handout 18 Családi választás és döntés - A résztvevők 4-5 fős kiscsoportokba rendeződve „családokat” hoznak létre. Az egyes “családok” végezzék el az alábbi gyakorlatsort: - Egyénileg töltsék ki a handout első részét. Minden “családtag” gondolkodás nélkül írja föl az összes (1-2 szavas) válaszát a választott kérdésre, ami az eszébe jut. - Minden “családtag” mondjon egy elemet a listájáról, a család írja fel egy lapra. Folytassák a kört, mindaddig, míg minden szó felkerül a lapra. Ismétlés esetén olvassák föl a következőt a személyes listáról. Passzolni szabad. 2-3 kör után a “család” ellenőrizze a közös listát, és mondjanak még fontosnak tartott javaslatot. 12-15 elem várható kiscsoportonként. - A közös lista alapján a “családok” gyűjtsék össze a kívánatos eredmények jellemzőit. - Hívja fel a résztvevők figyelmét a problémák, konfliktusok kialakulásában szerepet játszó tárgyi/társas/érzelmi stb. szükségletek és ezek ütközésének fontos szerepére. - Mindenki véleményezze egyesével a saját és a családi listát is. Egyenként egészítsék ki a második feladat két állításpárjának egyikét. Biztassa a “családtagokat” az állítások teljes kidolgozására. Amikor mindenki elkészült, osszák meg mondataikat egy másik résztvevővel. - Az összeállított listából hozzanak létre akciótervet. A “családtagok” visszatérnek a közös listához, kiválasztva a három legfontosabb elemet (megjelölve, kiszínezve), melyet érdemes megvalósítani, végrehajtani, a szükséges időt és lépéseket meghatározva. - Nagycsoportban beszéljék meg, hogy a gyakorlat hogyan használható a családok döntéshozatalának támogatásában.

45 perc előadás

3.3 A családok bevonásának, a részvétel fokozásának szakmai készségei

EBÉDSZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Családok bevonása	**Instrukció az oktatóknak**
A családok bevonásának gyakorlati készségeinek összegyűjtése, valamint a bevonódás segítésének felmérése a mindennapi munkában.	Handout 19 Családok bevonása - A résztvevők alkossanak 4 csoportot. Az egyes csoportok gyűjtsék össze a handouton az egy-egy tevékenységhez tartozó példákat, ötleteket, hogy hogyan lehet megvalósítani az adott tevékenységet. - Nagycsoportban beszéljék meg válaszaikat. A handout hátoldalán példák találhatóak a kitöltésre. - A megbeszélés után minden résztvevő gondoljon egy családra a saját gyakorlatából, és egyénileg töltse ki a handouton található kérdőívet. - Nagycsoportban beszéljék meg, hogy átlagosan hány pipát szereztek, és hogyan lehetne tovább erősíteni a családok bevonódását.

45 perc előadás
3.3 A családok bevonásának, a részvétel fokozásának szakmai készségei (folytatás)
SZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Esetfeldolgozás	**Instrukció az oktatóknak**
A tanultak gyakorlati alkalmazása egy konkrét eset kapcsán	Handout 20 Esetfeldolgozás - Ossza ki a handoutot, olvassa fel az esetet. - A résztvevők egyénileg oldják meg a feladatokat. - Beszéljék meg a tapasztalatokat, ötleteket nagycsoportban.

45 perc gyakorlat: a képzés lezárása, értékelése

Gyakorlat Zárás	**Instrukciók az oktatónak**
Záróteszt kitöltése: a csoport tagjai kitöltik a zárótesztet (25 perc) A csoportvezető kiértékeli a teszteket, amíg a csoport kitölti az elégedettségmérő kérdőívet. A képzés értékelése (20 perc)	Ügyeljen a megadott időkeret betartására!

4 Felhasznált irodalom

AECF (2013): *Four Approaches to Family Team Meetings.* The Annie E. Casey Foundation [online] http://www.aecf.org/resources/four-approaches-to-family-team-meetings/ (2017.06.19.)

Allen, R. I. - Petr, C. G. (1996): Towards developing standards and measurements for family – centered practice in family support programs. In: Singer, G. - Powers, L. – Olson, A. (szerk.): *Family support policy and America's caregiving families: Innovations in public–private partnerships.* Baltimore, Brookes. 57-86. o.

Barnes, G. G. (2004): *Család, terápia és gondozás*. Budapest, Animula Kiadó

Bányai E. (2001): *Intenzív családtámogató és családmegtartó szolgáltatások*. Doktori értekezés. Budapest, ELTE

Bárdos K. (2000): A rendszerszemléletű gondolkodás helye és szerepe a családi szociális munkában. *Család, Gyermek, Ifjúság*, 2000. 4. szám, 37-39. o.

Bodonyi E. – Busi E. – Hegedűs J. – Magyar E. – Vizely Á. (2006): Család, gyerek, társadalom. A *gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése.* Budapest, Bölcsész Konzorcium

Campanini, A. – Facchini, C. (2013): Values and Motivationsin BA Students of Social Work: The Italian Case. *SocialWork and Society International Online Journal,* 11(1) [online] http://www.socwork.net/sws/article/view/358/708 (2017.06.13.)

Children's Bureau (2016): *Family Engagement: Partnering With Families to Improve Child Welfare Outcomes.* Bulletin for Professionals, September 2016, Children's Bureau

Cohrssen, C. – Church, A. – Tayler, C. (2010): *Victorian early years learning and development framework: Evidencepaper.* Melbourne, Melbourne Graduate School of Education

Cole, M. – Cole, S. R. (2003): *Fejlődéslélektan*. Budapest, Osiris Kiadó

Crist, C. – Sheldon, G. H. (é.n.): *Florida's Family Centered Practice Framework.* State of Florida Department of Children and Families [online] http://centerforchildwelfare.fmhi.usf.edu/kb/FamilyCenteredPractice/Family%20Centered%20Practice%20Framework.pdf (2017.06.15.)

Dallos, R. – Procter, H. (1984): A családi folyamatok interakcionális szemlélete. In: Bíró S. – Komlósi P. (2001): *Családterápiás olvasókönyv 1. kötet.* Budapest, Mérei Ferenc Mentálhigiénés Szolgálat

Danis I. – Kalmár M. (2011): A fejlődés természete és modelljei. In: Danis, I. – Farkas, M. – Herczog, M. – Szilvási, L. (szerk.): *Biztos Kezdet Kötetek I. A génektől a társadalomig: a koragyermekkori fejlődés színterei.* Budapest, Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet

DFCS (2010): *Family Centered Case Practice for Frontline Case Managers Training*, Georgia Department of Human Resources [online] http://dhr.georgia.gov/sites/dfcs.georgia.gov/files/imported/DHR-DFCS/DHR_DFCS-Edu/Files/Family_Centered_Practice_Case_Manager_PG.pdf (2017.06.16.)

Dickman, S. J. (2016): The Motivations Behind Child Welfare Work. *Indiana University Journal of Undergraduate Research II.* 48-83. o.

Dumbrill, G. C. (2006): Parental experience of child protection intervention: A qualitative study. *Child Abuse and Neglect*, Vol. 30, 27-37. o.

Dunst, C. J. – Trivette, C.M. – Davis, M. – Cornwell, J. (1988): Enabling and empowering families of children with health impairments. *Children's Health Care,* 17(2), 71-81. o.

Dunst, C. J. – Boyd, K. – Trivette, C. M. – Hamby, D. W. (2002): Family-oriented program models and professional helping practices. *Family Relations*, vol. 51, No. 3, 221–229. o.

Early, T. J. - GlenMaye, L. F. (2000): Valuing Families: Social Work Practice with Families from a Strengths Perspectice *Social Work,* 45(2), 118-130. o.

Egan, G. (2010): *The skilled helper: A problem management and opportunity-development approach to helping (9th ed.)* Belmont, CA: Brooks/Cole Cengage

Fekete S. (1991): Segítő foglalkozások kockázatai. Helfer-szindróma és burnout-jelenség. *Psychiatria Hungarica*, 1991. VI. évf. 1729.

Glauber A. (2011): A gyermekek lélektani rugalmassága. In: F. Lassú Zs. (szerk.): *Gyermekek mentálisan sérülékeny családokban. Kézikönyv pedagógusoknak*. Budapest, Eötvös Kiadó, 77–94. o.

Guralnick, M. J. (2006): Family influences on early development: integrating the science of normative development, risk and disability, and intervention. In: McCartney, K. – Phillips, D. (szerk.): *Handbook of Early Childhood Development*, Blackwell, Oxford, 44–61. o.

IHS (2017): *The Values of Family-Centered Child Welfare.* State of Kansas Department for Children and Families [online] http://www.dcf.ks.gov/Agency/KCWPTP/Documents/Module1/Module%201%20HO%206%20The%20Values%20of%20FamilyCentered%20Child%20Welfare.pdf (2017.06.15.)

King, S. – Kertoy, M. – King, G. – Rosenbaum, P. – Hurley, P. – Law, M. (2000): *Children with disabilities in Ontario: A profile of children's services. Part 2: Perceptions about family-centred service delivery for children with disabilities*. Hamilton, ON: McMaster University, CanChild Centre for Childhood Disability Research

Law, M. – Rosenbaum, P. – King, G. – King, S. – Burke-Gaffney, J. – Moning-Szkut, T. – Kertoy, M. – Pollock, N. – Viscardis, L. – Teplicky, R. (2003): *How Does Family-Centred Service Make a Difference?* Hamilton, ON: CanChild Centre for Childhood Disability Research, McMaster University

McMurphy, S. – Barnes, G. – Merkel-Holguin, L. (2012): What works in family group decision-making. In: Curtis, P. - Alexander, G. (szerk.): *What works in child welfare.* Washington, DC: CWLA Press, 117-138. o.

Minuchin, S. – Colapinto, J. – Minuchin, P. (2002): *Krízisről krízisre - A szegény családok segítése*. Budapest, Animula Kiadó

Nelson, P. J. M. (2007): *An Easy Introduction to Egan's Skilled Helper Solution Focused Counselling Approach*. [online] http://mystrongfamily.co.uk/downloads/PDFs/SFP-EasyIntroToEgan.pdf (2017.05.20.)

NSW Government (2012): *Child Wellbeing and Child Protection – NSW Interagency Guidelines.* [online] http://www.community.nsw.gov.au/kts (2017.06.14.)

Rogers, C. R. (2003): *Valakivé válni: Egy személyiség születése*. Budapest, Edge 2000 Kiadó

Saleebey, D. (1996): The strengths perspective in social work practice: Extensions and cautions. *Social Work*, Vol. 41, No. 3, 296-305. o.

Stang T. (2008): Szociális munka családokkal. In: Feuer Mária (szerk.): *A családsegítés elmélete és gyakorlata. Szöveggyűjtemény*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 79-94 o.

Selye J. (1976): *Életünk distressz nélkül*. Budapest, Akadémiai Kiadó

Székely I. (2003): *Tárgykapcsolat–elmélet családterápiában*. Budapest, Animula Kiadó

Queensland Goverment (2013): *Engaging with families. Practice Paper*. Queensland Goverment, Department of Communities, Child Safety and Disability Service [online] https://www.communities.qld.gov.au/resources/childsafety/practice-manual/pp-engaging-with-families.pdf (2017.06.12.)

Victorian Government (2012): *Family-centred, person-centred practice. A guide for everyday practice and organisational change.* Melbourne, Victorian Government [online] www.dhs.vic.gov.au (2017.06.12.)

Wessely A. (szerk.) (2003): *A kultúra szociológiája*. Budapest, Osiris Kiadó

Wilson, L. L. – Dunst, C. J. (2005): *Checklist for assessing adherence to family-centered practices, CASE tools: instruments and procedures for implementing early childhood and family support practices.* Center for the Advanced Study of Excellence in Early Childhood and Family Support Practices [online] http://fipp.org/static/media/uploads/casetools/casetools_vol1_no1.pdf (2017.06.16.)

5 Forgatókönyv

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
ELSŐ KÉPZÉSI NAP				
8:00-9:30 (2x45 perc)	45	Bevezetés, bemutatkozás, képzés indítása		
	45	1 A családokkal való munka 1.1 A saját család – konzultatív előadás		
	15	SZÜNET		
9:45-11:15 (2x45 perc)	45	Kulturális szűrő	1 Kulturális szűrő	
	45	1.2 A családokkal való munka motivációs háttere, előnyei, nehézségei – konzultatív előadás		
	15	SZÜNET		
11:30-13:00 (2x45 perc)	45	1.2 A családokkal való munka motivációs háttere, előnyei, nehézségei – konzultatív előadás (folytatás)		
	45	Családok közötti különbségek	2 Családok közötti különbségek	
13:00-13:30	30	EBÉDSZÜNET		
13:30-14:35 (1x45 + 1x20 perc)	45	1.3 A segítő kapcsolat értelmezése a családokkal való munkában – konzultatív előadás		
	20	Szakmai önértékelés	3 Szakmai önértékelő lap	
	15	SZÜNET		
14:50-16:45 (1x45 + 1x70 perc)	45	1.3 A segítő kapcsolat értelmezése a családokkal való munkában – konzultatív előadás (folytatás)		
	70	Egan Képzett segítő modellje A nap tanulságainak rövid összefoglalása	4 Egan Képzett segítő modellje	

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
MÁSODIK KÉPZÉSI NAP				
8:00-9:30 (2x45 perc)	45	A nap indítása, hangolódás 1.4 A segítő szerepe és helye a családban – konzultatív előadás		
	45	Problémamegoldás- és erősségalapú megközelítések	5 Problémamegoldás- és erősségalapú megközelítések	
	15	SZÜNET		
9:45-11:15 (2x45 perc)	45	1.4 A segítő szerepe és helye a családban – konzultatív előadás		
	45	Kérdések és védőfaktorok	6 Kérdések és védőfaktorok	
	15	SZÜNET		
11:30-13:00 (2x45 perc)	45	2 A családközpontú szemlélet 2.1 A családközpontúság, mint ellátási filozófia. A családközpontú szemlélet és gyakorlat elterjedésének történeti háttere – konzultatív előadás		
	45	2.1 A családközpontúság, mint ellátási filozófia. A családközpontú szemlélet és gyakorlat elterjedésének történeti háttere – konzultatív előadás (folytatás)		
13:00-13:30	30	EBÉDSZÜNET		
13:30-15:00 (2x45 perc)	45	Állítások	7 Állítások a családközpontú szolgáltatással kapcsolatban	
	45	2.2 Alapelvek a családközpontú szemléletben – konzultatív előadás		
	15	SZÜNET		
15:15-16:45 (2x45 perc)	45	2.2 Alapelvek a családközpontú szemléletben – konzultatív előadás (folytatás)		
	45	A családközpontú és a hagyományos szakmai gyakorlat összehasonlítása A nap tanulságainak rövid összefoglalása	8 A családközpontú és a hagyományos szakmai gyakorlat összehasonlítása	

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
HARMADIK KÉPZÉSI NAP				
8:00-9:30 (2x45 perc)	45	A nap indítása, hangolódás 2.3 A családközpontú szemlélet és gyakorlat értékei, haszna – konzultatív előadás		
	45	Erősségek A családközpontú gyakorlat akadályai és elősegítői	9 Erősségek 10 A családközpontú gyakorlat akadályai és elősegítői	
	15	SZÜNET		
9:45-11:15 (2x45 perc)	45	2.3 A családközpontú szemlélet és gyakorlat értékei, haszna – konzultatív előadás (folytatás)		
	45	Védőfaktorok	11 Védőfaktorok	
	15	SZÜNET		
11:30-13:00 (2x45 perc)	45	2 A családközpontú gyakorlat 3.1 A családközpontú szemlélet érvényesítése az esetkezelés során – konzultatív előadás		
	45	A családközpontú szakmai munka jellemzői	12 A családközpontú szakmai munka jellemzői	
13:00-13:30	30	EBÉDSZÜNET		
13:30-15:00 (2x45 perc)	45	3.1 A családközpontú szemlélet érvényesítése az esetkezelés során – konzultatív előadás		
	45	A családközpontú szolgáltatás felé	13 A családközpontú szolgáltatás felé	
	15	SZÜNET		
15:15-16:45 (2x45 perc)	45	3.1 A családközpontú szemlélet érvényesítése az esetkezelés során – konzultatív előadás		
	45	Megfigyelés A nap tanulságainak rövid összefoglalása	14 Megfigyelés	

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
NEGYEDIK KÉPZÉSI NAP				
8:00-9:30 (2x45 perc)	45	A nap indítása, hangolódás 3.2 A családokkal való kapcsolat szakmai készségei – konzultatív előadás		
	45	Hatékony kommunikáció a családközpontú szolgáltatásban	15 Hatékony kommunikáció a családközpontú szolgáltatásban	
	15	SZÜNET		
9:45-11:15 (2x45 perc)	45	Figyelmi viselkedés Válasz-viselkedés	16 Figyelmi viselkedés - válaszok 17 Válasz-viselkedés 17a Klienskártyák	
	45	3.2 A családokkal való kapcsolat szakmai készségei – konzultatív előadás (folytatás)		
	15	SZÜNET		
11:30-13:00 (2x45 perc)	45	Családi választás és döntés	18 Családi választás és döntés	
	45	3.3 A családok bevonásának, a részvétel fokozásának szakmai készségei – konzultatív előadás		
13:00-13:30	30	EBÉDSZÜNET		
13:30-15:00 (2x45 perc)	45	Családok bevonása	19 Családok bevonása	
	45	3.3 A családok bevonásának, a részvétel fokozásának szakmai készségei – konzultatív előadás (folytatás)		
	15	SZÜNET		
15:15-16:45 (2x45 perc)	45	Esetfeldolgozás	20 Esetfeldolgozás	
	45	A képzés lezárása, értékelése	Ismeretanyag elsajátítását ellenőrző teszt és Tanfolyami értékelőlap	

SZÉCHENYI 2020
MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
Európai Unió
Európai Szociális Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE